Vreme: 29.07.2026 19:50
Medij: bbc.com
Link: https://www.bbc.com/serbian/articles/c794nvlrejeo/lat
Autori: @bbcnasrpskom
Teme: Svetska banka

Naslov: 'Jedno od najsurovijih mesta na Zemlji': Zelena 'Utopija' iz šezdesetih koja je pokušala da preobrati svet - BBC News na srpskom

16214

Selo se oslanjalo na domaće izume da bi preživelo, od jeftinih solarnih bojlera i dečje klackalice koja služi i kao vodena pumpa, do jestivog šumskog baštovanstva i bio goriva.

Autor fotografije, Gaviotas Usred beskrajne, zabite i retko naseljene ravnice istočne Kolumbije, poznate kao Los Ljanos, na oko dan vožnje od prestonice Bogote, cveta bujna šuma koju je posadio čovek na 31 kvadratnom kilometru zemlje. Tamo već više od pola veka mala samoodrživa zajednica zvana Gaviotas, protivno svim očekivanjima, cveta na negostoljubivom terenu, uz pomoć mnoštva uvrnutih futurističkih izuma. Pionirske tehnologije variraju od jeftinih solarnih grejača za vodu do dečje klackalica koja služi i kao pumpa za vodu, od jestivih plodova iz šumske bašte do bio goriva. Neke su bile inspirisane tradicionalnim metodama koje su koristile lokalne domorodačke zajednice, dok su druge proistekle iz neumornog, maštovitog petljanja sa šačicom dostupnih resursa. Nekada smatrani ekscentričnim i ekstravagantnim, mnogi od izuma iz ovog sela izdržali su probu vremena. Isprva nastali u reakciji na vrlo konkretne potrebe sela, uspešno su rekonstruisani drugde u Kolumbiji i izvan nje. Filozofije nastale iz ovih eksperimenata nadahnule su druge slične projekte i pokazale svetu drugi način pristupa održivosti. A opet, samo selo, u svom idiosinkratičnom pristupu životu u surovom krajoliku, ostaje gotovo jedinstveno. End of Najčitanije "Ne razumem zašto se nešto toliko jednostavno - toliko prosto da ga je Gaviotas postigao na jednom od najsurovijih mesta na Zemlji - ne primenjuje nigde drugde", kaže Paolo Lugari, koji je osnovao ovu zajednicu šezdesetih. I dok Gaviotas nastavlja da se prilagođava svetu koji se menja, on takođe postavlja neka važna pitanja. Kako održavati zajednicu u životu u svetu koji se temeljno menja toliko brzo? I šta ova zajednica, i njen etos, dobija, a šta gubi, dok se on menja? Autor fotografije, Gaviotas Bila je 1966. godina kad je Lugari, 20-godišnji italijanski Kolumbijac iz istaknute političke porodice, proputovao Los Ljanos avionom i postao opsednut strastvenom vizijom stvaranja zelenog, naprednog naselja ovde. Nekoliko godina posle tog prvobitnog putovanja, radio je na ideji i regrutovao bliske ljude koji će izgraditi tu zajednicu sa njim. Konačno, 1971. godine, Lugari je kupio parče zemljišta u pokrajini Vičada koje je bilo u vlasništvu neprofitne fondacije, i šarolika družina od dvadesetak ljudi osnovala je jedno sasvim novo naselje. Nazvali su ga Gaviotas, što znači galebovi na španskom, u čast jarko belih rečnih ptica koje su ih nadletale dok su gradili nove domove. Od samog početka, suočavali su se sa ogromnim izazovima. Poznato je da je klima u Los Ljanosu brutalna i menja se od agresivnih kiša koje plave zemlju do uzavrelog sunca. Tokom godina nakon prvog naseljavanja, Los Ljanos je opsedalo i političko nasilje, kao i različite oružane grupe koje su se borile za kontrolu nad zemljom i zaradom od trgovine drogom i proizvodnje kakaoa. Ali Lugari je privukao ljude iz različitih sfera njegovog života. Otputovao je u Bogotu da regrutuje naučnike i inženjere, i ubedio mlade istraživače da završe vlastite teze osmišljavajući održive projekte u savani. Mešao se sa nomadskim, lokalnim domorodačkim zajednicama i ljanerosima, lokalnim zemljoradnicima, nudeći im posao. I krajem sedamdesetih, zajednica je izrasla na više od 100 samoodrživih stanovnika, kaže Lugari. Autor fotografije, Gaviotas Da bi život postao moguć u ovim negostoljubivim uslovima, stanovnici Gaviotasa, među kojima su bili neki sveže diplomirani inženjeri, osmislili su čitav dijapazon ekološki prijemčivih, jeftinih i lokalno ukorenjenih rešenja. Neke ideje, kao što su tradicionalna izdužena komunalna nastamba i stambene prostorije sa krovovima napravljenim od debelog, slamnatog palminog lišća da bi zadržali

kišu i sunce, potekli su iz tradicije domorodačkog naroda Guahibo, koji je živeo nomadski u Los Ljanosu dugo pre stanovnika Gaviotasa. Od Guahiba, Gaviotanci su naučili kako da prave mreže i ležaljke uz pomoć žilica palminih listova, kako da izvlače hranljivo ulje iz voća, i kako da prave kanue iskopavajući ih trupa drveća. Da bi proizvodili struju, Gaviotanci su se oslanjali na vrelo sunce u ravnici. Da bi stekli pristup pijaćoj vodi, izradili su raznovrsne tipove pumpi za vodu - među njima jednu koja seže 40 metara u zemlju, povezavši je sa dečjom klackalicom da bi izvukli najviše što mogu iz njihove igre. Lagane vetroturbine, koje hvataju meke, neuhvatljive nalete tropskog vetra karakterističnog za kolumbijsku ravnicu, napravili su lokalni inženjeri posle 57 neuspelih prototipova. "Delovalo je stvarno bezbedno, veoma pristupačno, kao kada živite u zajednici, postoji jak osećaj pripadanja i osećaj da poznajete svakoga oko sebe", kaže Natalija Gutierez, koja je rođena u Gaviotasu 1996. godine. Njena majka je bila učiteljica u selu, a otac je bio hidraulični inženjer u zajednici. "Definitivno sam iskoristila život napolju da izvučem najviše što mogu iz njega, hvatajući žabe", kaže ona. Autor fotografije, Gaviotas Gutierez sada pohađa fakultet u Kanadi i na godini je u inostranstvu, u Italiji, ali i dalje održava kontakte sa zajednicom i priseća se sa radošću vremena koje je provela tamo. "Vrlo brzo sam stizala od svoje kuće do mamine kancelarije, od mamine kancelarije do zajedničkog restorana, od zajedničkog restorana do reke", kaže Gutierez, koja je pohađala malu školu, pod vođstvom njene majke, sa samo desetak druge dece. Priseća se kako je učila standardni nacionalni školski plan i program, u koji su spadali matematika, biologija i likovno, ali i časove specifični za Gaviotas usredsređene na to kako saditi drveće i kako čistiti vodu i flaširati je. U pogonu za flaširanje vode u zajednici, ona je bila pohranjivana u posude koje su se savršeno uklapale jedna u drugu: idealne za slaganje, skladištenje i igranje, kao nekakav priručni Lego. Domaćinski pristup Gaviotasa tipičan je primer onoga što je poznato kao "odgovarajući tehnološki pokret", prema Čelsi Šeli, profesorki ekoloških studija na Univerzitetu Viskonsin-Medison, u SAD. "Nema jedne tehnologije koja odgovara svačijim potrebama na svakom mestu, zato bi trebalo da razvijamo tehnologije koje su lokalno adaptirane i lokalno osetljive", kaže Šeli, koja je proučavala održive zajednice i eko-sela u Sjedinjenim Državama zasnovane na sličnom etosu kao i Gaviotas. "Život u pravom odnosu sa mestom gde boravite verovatno je lekcija na osnovu koje bismo svi mogli nešto da naučimo, i možete to da unesete u dizajn, bez obzira na to šta dizajnirate, zar ne?" Autor fotografije, Gaviotas Kao i u bilo kom drugom eksperimentalnom okruženju, bilo je i izuma koji se nikad nisu primili: kao što je solarni frižider, koji inženjeri nikako nisu uspevali da realizuju, i mlin za kasavu na pedale namenjen lokalnim porodicama. Prema članovima zajednice, meštani u Los Ljanosu na kraju nisu prihvatili mlinove zato što je drobljenje kasave tradicionalno ženski posao, dok se pedalanje doživljavalo kao muški hobi. Ali čak su i neuspesi izrodili vredne lekcije, prema knjizi iz 1998. godine o Gaviotasu, podnaslova Selo koje je ponovo izumelo svet, iz pera novinara Alana Vajsmena. "Naučio sam da shvatam svaku ideju nastalu u Gaviotasu ozbiljno, bez obzira na to koliko neverovatna bila", piše Vajsmen. "Čak i one koje su propale često su dovodile do nečega što je funkcionisalo." Mnogi od izuma u Gaviotasu su otputovali izvan granica ove samoodržive zajednice. Više od 5.000 njihovih tropskih vetroturbina instalirano je širom Los Ljanosa, prema Lugariju, a 12.000 njihovih specijalnih pumpi za vodu postavljeno je širom drugih oblasti Kolumbije. Hiljade replika loptastog uređaja za grejanje vode na solarnu energiju nastalog u Gaviotasu sa specijalnim solarnim panelima koji mogu da sakupe energiju čak i od difuznog sunčevog svetla, krase pristupačni stambeni kompleks od 5.500 jedinica zvani Sijudad Tunal u oblačnoj Bogoti. Još trideset hiljada jedinica koristi se širom sveta, od vile bivšeg kolumbijskog predsednika pa sve do Afrike, kaže Lugari. End of content Ovaj transfer tehnologije na druge ekološki slične oblasti, kaže Šeli, može se doživeti kao jedna od mera uspeha Gaviotasa. Ništa što su napravili Gaviotas nije zapravo patentirano, kaže mi Lugari: ta odluka je u skladu sa mnogim eko-selima širom sveta koje veruju u inovacije otvorenog koda da bi ohrabrili umnožavanje. "Ljudi, dakle, srećom, mogu da nas imitiraju i kopiraju koliko god žele", kaže Lugari. "A ako neko želi da patentira neki od naših projekata i parališe ga, e pa mašta Gaviotasa, jedina stvar koja je sigurna na ovom svetu, radiće na tome da unese neke izmene i stvori nešto sasvim novo." Autor fotografije, Gaviotas Osamdesetih, nakon što nisu uspeli da uzgoje čitav dijapazon useva, narod Gaviotasa počeo je da sadi razne vrste karipskog bora, kao što je bilo preporučeno Lugariju dok je bio na putovanju u Venecuelu. Uz dozvolu kolumbijske i japanske vlade, posadili su osam miliona mladica bora, pelcujući koren specijalnim gljivicama da bi im pomogli da se prime. Visoki, mršavi borovi postepeno su pružali hlad i vlagu za sađenje drugih vrsta i useva, konačno pruživši selu šansu da se bavi održivom poljoprivredom. Više od 250 vrsta biljaka sada može da pusti korenje u revitalizovanom tlu, nakon decenija agresivnog narušavanja kiša koje su ga učinile izuzetno kiselim, a šumu sada naseljava šezdesetak vrsta sisara, među kojima su jeleni, kapibare i tapiri. Danas oko 30 odsto svih prehrambenih resursa zajednice potiče iz šume, kaže Lugari. Oni sade limunove, narandže, ličije, indijsku urmu, kafu, banane, guavu i mnogo toga još. "Sve je jestivo, a jestiva šuma ima izuzetnu prednost, zato što su vrste drveća i žbunja koje imamo ovde trajne, ima ih tokom čitave

godine, jedemo drveće, bilje, žbunje", kaže Lugari. "Postoji izreka koja to najbolje opisuje: 'Sadite jednom, žanjite doveka.'" Naučnici i botaničari iz Gaviotasa počeli su da beru smolu bora bušeći drvo, a potom obrađujući smolu u parnoj bio-fabrici. Gaviotas sada proizvodi hemikalije nastale iz smole kao što je terpentin - koji se koristi kao dezinfekciono sredstvo da bi pravili perfem, i kolofonijum, koji se koristi za pravljenje farbi, lakova i nekih tipova šminke. Meštani prave bio-gorivo iz njihovog karipskog bora uzgojenog u Gaviotasu, pomešano sa palminim uljem, i koriste ga za pokretanje traktora i motocikala, kojima jure kroz šumu koju je napravio čovek, i izvoze u ostatak zemlje. (Istraživanje pokazuje da su borovo ulje i druga bio-goriva čistija alternativa konvencionalnim gorivima zasnovanim na petroleju, mada i dalje proizvode emisije.) Autor fotografije, Gaviotas "Posetili smo mnoge zajednice u drugim zemljama, ali nije bilo tako predivnog primera kao što je Gaviotas", kaže Gonzalo Bernal Leongomez, koji je služio kao administrator u kolumbijskoj samoodrživoj zajednici osamdesetih i devedesetih. Nakon što je godinama sanjao o stvaranju održive ekološke zajednice, video je televizijsku reportažu o Gaviotasu i odmah odlučio da se preseli tamo sa ženom, Sesilijom Parodi, i njihovom ćerkom, 1978. godine. Ostali su više od decenije. "Bilo je veoma dinamično, sećam se 150 veoma zanimljivih projekata u Gaviotasu koje su predložili studenti, inženjeri, specijalisti za šumarstvo", kaže Bernal Leongomez. "Ali, naravno, većina njih, kao što imamo običaj da kažemo, bili su jedan odsto inspiracija, a 99 odsto perspiracija. "Morate da se oznojite, morate da omanete i krenete ispočetka, morate to da iskusite." Danas selo broji manje ili više ukupno 50 porodica, sa četiri stanovnika koji trenutno primaju penziju za njihove godine marljivog rada u korist sela, kaže Lugari. Pogledajte video o Slavujevom lugu, šumi koju su kupili ljubitelji ptica u Srbiji Stotine naučnika, umetnika, arhitekata i inženjera prošli su kroz selo tokom brojnih decenija i svaki od njih je ostavio trag. Isto tako, ljudi iz čitave Latinske Amerike i izvan nje posećivali su Gaviotas tokom decenija da bi naučili da oponašaju njihove izume. Krajem 1970-tih, Svetska banka je obezbedila finansiranje za kolumbijsku vladu da osnuje još jednu zajednicu nalik Gaviotasu u dubinama Los Ljanosa, po imenu Tropikalija, ali je budžet presušio. Drugi pokušaji tokom godina da se oponaša Gaviotas omela je logistika ili prosto nikad nije otišla dalje od faze ideja. "Da biste ponovili te stvari, morate da imate pristup. Ne samo spisak principa, već: kako ću otići na konkretan teren i raditi?", kaže Plini Fisk Treći, suosnivač Centra za maksimizaciju potencijalnih graditeljskih sistema u Teksasu, u SAD, koji ne učestvuje u projektu Gaviotas. On proučava eko-sela i zajednice širom sveta u sklopu istraživačkih projekata Centra. "Oduvek sam se pitao kako napraviti kopiju Gaviotasa? Potrebna vam je tehnika." Fisk kaže da vidi paralele između Gaviotasa i drugih održivih zajednica kao što su Aurovil, poznat kao Grad zore, u Indiji, i Kuritiba u Brazilu. Međutim, da bi postao istinski podložan kopiranju, Gaviotas bi morao da standardizuje izume i formalno opiše vlastiti pristup i politiku, što bi ga učinilo manje fleksibilnim i prilagodljivim lokalnim uslovima, kaže on. Autor fotografije, Gaviotas Mnogo toga se promenilo od ranih dana zajednice, prema rečima članova. Danas Gaviotas više nema vlastitu školu, a deca iz zajednice idu u obližnje škole u drugim selima. Na teritoriji Gaviotasa oni uče prema mehanizmu "donesite vlastito dete na posao", kaže mi Lugari, a šest koordinatora grupa koji rade u oblastima šumarstva, poljoprivrede, obnovljive energije i bio-goriva, neformalno uče i decu. Bolnica u Gaviotasu se zatvorila ubrzo nakon što je otvorena, jer je imala problema da pronađe dovoljno osoblja za ustanovu prema državnim standardima. Polovina fabričkih radnika danas su iz lokalnih obližnjih domorodačkih sela; oni dolaze u selo da rade na projektima smole i sađenja drveća tokom radne nedelje, a potom se vraćaju porodicama preko vikenda. Gutierez, koja se tako rado seća ranog detinjstva u zajednici, napustila je Gaviotas sa devet godina i preselila se u grad po imenu Vilavićensio, na osam sati vožnje kolima odatle, da bi živela sa rođakom i išla u lokalnu školu. Njeni roditelji su želeli da ima globalnije obrazovanje i da bude izloženija spoljnom svetu, u nadi da će više ceniti intimnost Gaviotasa jednom kad iskusi svet izvan njega. Njen otac je takođe napustio Gaviotas na neko vreme i vratio se u rodno selo u drugom delu Los Ljanosa nakon što je njegov otac otet sa vlastite farme i ubijen. On se sada vratio u Gaviotas, gde Natalijina majka takođe živi, 45 godina nakon što se prvi put preselio tamo. Natalija Gutierez kaže da je i danas njeno srce u Gaviotasu. Gutierez studira za master iz poslovne administracije sa naglaskom na održivost u Kanadi i nada se da će u budućnosti provoditi vreme između Kanade i Kolumbije. "Kao i u bilo kojoj drugoj zajednici, nema stagnacije. Zajednice se menjaju i razvijaju", kaže Šeli. "To važi za sve zajednice, ali se možda više naglašava u namenski izgrađenim zajednicama, zato što se one trude da to rade namenski i u skladu sa njihovim vrednostima, umesto da se samo prepuste hiru tržišnih sila." Gutierez kaže da nasleđe Gaviotasa živi i izvan samog sela. "Neki ljudi su otišli, neki su ostali", kaže ona govoreći o prijateljima iz detinjstva. "Ali mislim da će se vrednosti Gaviotasa održati gde god da oni odu." "Mesta kao što je ovo ne mogu da nestanu", kaže Teresa Valensija, Gutierezina majka. Lugari sada ima 81 godinu. Više ne živi sve vreme u Gaviotasu, već u glavnom gradu Kolumbije Bogoti, gde vodi kancelariju fondacije Gaviotas. Vozi se okolo u automobilu čiji su izduvni gasovi od goriva zasnovanog na smoli. Pravi planove ko će ga naslediti kao portparola Gaviotasa i lidera ako umre, kako kaže, ali odbija

da otkrije više detalja. Na njegovoj grobnici, dodaje, pisaće nešto nalik: "Izvinite što ne mogu da ustanem da vas pozdravim, ali tu sam, i dalje sanjam o tome da omogućim stalni život Gaviotasu." Pogledajte kako se mladi bore za životnu sredinu u Srbiji BBC na srpskom je od sada i na Jutjubu, pratite nas OVDE. Pratite nas na Fejsbuku, Tviteru, Instagramu i Vajberu. Ako imate predlog teme za nas, javite se na bbcnasrpskom@bbc.co.uk